

Fig. 1. Kirken set fra vest. Henrik Wichmann fot. 1997. - *The church seen from the west.*

ANSGARS KIRKE

Dele af S. Knuds landsogn blev indlemmet i Odense by i 1870'erne, og 1. jan. 1901 nedlagdes landsognet endeligt. I de foregående år var der sket en kraftig udbygning af Hunderupkvarteret, og befolkningstallet var hastigt voksende. Det var derfor naturligt at drøfte en deling af det store S. Knuds sogn.

Fra 1898 ledede vinhandler og byrådsmedlem Frederik Hey et udvalg, der skulle skaffe midler til opførelsen af en ny kirke, og allerede i januar pegede initiativtagerne på den nuværende placering af kirken, hvor bygningen ville blive en prydelser for indkørslen til byen.¹

I marts 1900 tilbød arkitekt Niels Jacobsen at udføre alle tegninger og føre det overordnede tilsyn med opførelsen, uden betaling.² Tilbuddet blev modtaget, og arbejdet med at indsamle midler fortsatte.

Samtidig blev missionshuset Elim indrettet til - og efter nogen polemik også indviet som - midlertidig distriktskirke den 24. juni 1900.³ Her holdtes en tid prædikener på tysk for arbejderne ved glasværket.⁴

Den 23. okt. 1901 blev grundstenen til den nye kirke lagt, og ved kongelig resolution af 31. dec. s. å. fik menigheden i kirkedistriktet egen præst. Det diskuteredes længe, hvad det nye sogn skulle hedde. Byggekomiteen foreslog Allehelgens sogn; men efter at have konstateret modvilje mod navnet i Byrådet, indsendtes tre ny forslag: Vor Frelser, Ansgars og Hans Tausens til godkendelse i byråd og kirkeministerium.² Ved sognets oprettelse 1. jan. 1902 benyttedes den midlertidige benævnelse, S. Knuds Vestre sogn, og først ved kirkens indvielse 30. nov. 1902 konfirmeredes navnet Ansgars sogn.⁵

En *midlertidig kirkesal* blev indrettet i sommeren 1900 i missionshuset Elim i Thorsgade (jfr. ovf.). Arkitekt Niels Jacobsen leverede tegninger til prædikestol og alterskranke, som udførtes af tømrermester H. Henningsen.⁶ En altertavle låntes af S. Knuds kirke (s. 546), mens en døbefont blev hentet på museet.⁷

Projekterede kirker. I januar 1900 foreslog arkitekt N. P. Jensen at opføre kirken på en grund mellem Vestre Kommuneskole og vandværket, ud til Vandværksvej, og han indsendte samtidig en skitse til en bygning inspireret af 1700'ernes kirkearkitektur.⁸

Kirken ligger på en lille bakke ved hjørnet af Sønder Boulevard og Kirkegårds Allé på et areal, der tidligere benyttedes som markedsplads. Grunden blev skænket af kommunen og

bygningen rejstes ca. 100 m fra det nordøstligste hjørne af den i 1811 indviede del af Assistens kirkegård. Området omkring kirken indgik som en del af det i 1900 etablerede Ansgars Anlæg, og til overdragelsen af grunden knyttede Byrådet den betingelse, at der ikke opsattes stakit, hegn eller andet synligt grænseskel mellem anlægget og kirkens grund.⁹ Denne bestemmelse overholdes stadig, selv om anlægget flere gange er omlagt. Bygningskomplekset er nu omgivet af asfalterede veje og arealer belagt med perlegrus samt en række bede med roser, buksbom, mahonia og laurbær med indplantede søjleege. Endvidere står enkelte større taks og birke i kirkens nærhed.

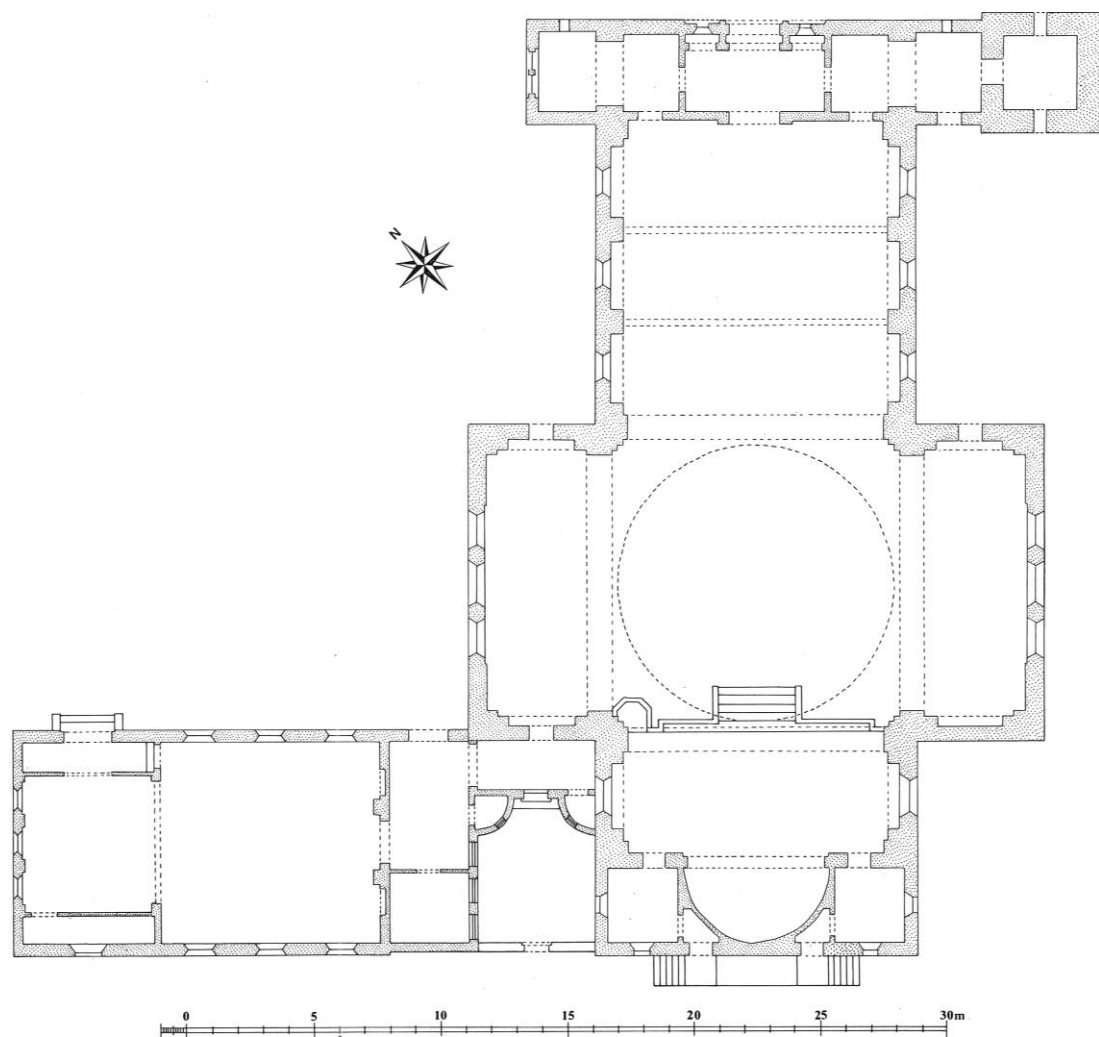

Fig. 2. Plan 1:300. Tegnet og suppleret af MN 1998 på grundlag af tegninger i Stadsarkivet og NM. - *Plan.*

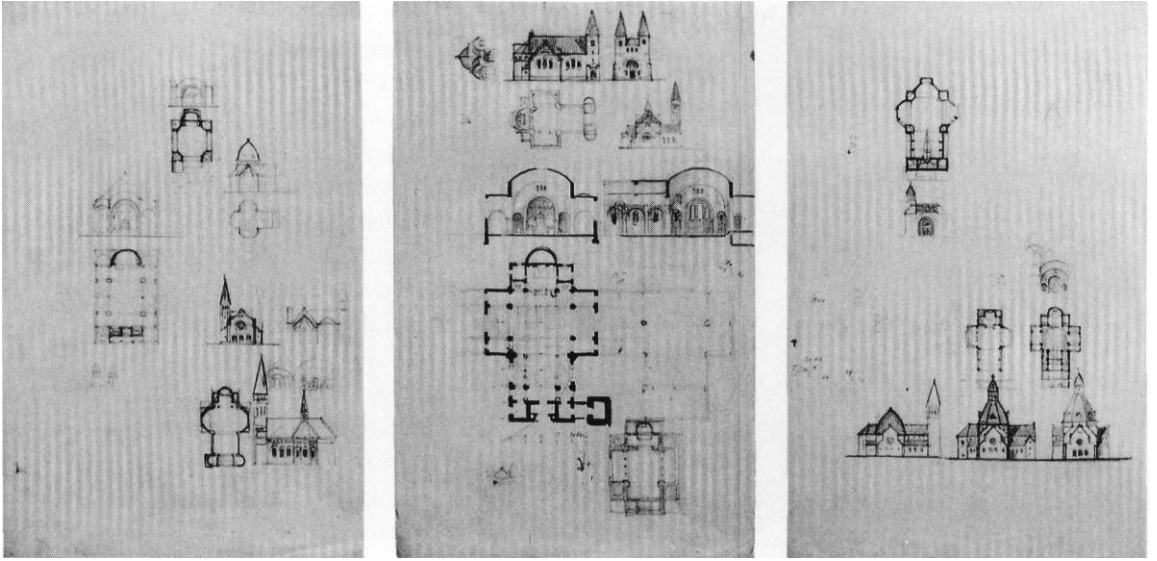

Fig. 3. Udkast til kirkebygningen tegnet i foråret 1900 af Niels Jacobsen. I menighedsrådets arkiv. - *Proposal for the church building drawn in the spring of 1900 by Niels Jacobsen.*

Kirken er opført i byzantinske og senromanske stilformer efter tegninger af Niels Jacobsen. Der er bevaret en række udaterede skitser (fig. 3 og 13)¹⁰ - antagelig fra foråret 1900 - som belyser udviklingen frem mod det projekt, der fremsendes til godkendelse i Ministeriet i efteråret. Den kgl. bygningsinspektør havde kun enkelte kritikpunkter,¹¹ og allerede 25. okt. havde arkitekt Jacobsen udarbejdet et sæt tegninger, hvor der var taget hensyn til disse.¹² Kirken opførtes 1901-02.

Bygningen er formet som en korskirke med forhøjet midtparti og et bredt indgangsparti, hvortil er føjet et 45 m højt klokketårn (jfr. fig. 13). Orienteringen afviger fra normerne, idet koret vender mod sydvest, hvilket må skyldes hensyn til de eksisterende vejforløb. Med den valgte placering opnåedes dels den størst mulige visuelle effekt og den korteste adgangsvej for befolkningen i de gamle bydele. 1917-18 opførtes en delvis fritliggende tilbygning nordvest for koret, også efter tegninger af Niels Jacobsen, med sakristi og ligkapel.

Alle bygninger står på en sokkel afkløvet granit med blanke mure afhåndstrøgne, røde mursten. Omkring vinduer, ved hjørner og i murbælter findes prydelser af granit, Bremersand-

sten og Savonniëresten - suppleret med støbt cement og grønglaserede tegl. Alle tage var oprindeligt lagt af sortglaserede tegl, men 1970 blev det besluttet at beklæde tårnets spir med kobber,¹³ og arbejdet udførtes de følgende år.

Kirkens *hovedindgang* (fig. 4) findes i det særlige indgangsparti, der er opført op til skibet. Hoveddøren er indsat i en delvis fremspringende portal, hvis trekantgavl flankeres af to *sandstensrelieffer*, der ligesom andre dele af kirkens ydre udsmykning er udført af Thomas Bærentzen i samarbejde med Niels Jacobsen. Relieffernes motiver er henholdsvis Uddrivelsen af Paradis og de opstandnes modtagelse ved Himlens port - og de udgør i forening med den dømmende Kristus i trekantgavlens *tympanon* og indskriften »Op min sjæl! thi sol er oppe« en usædvanlig Dommedagsfremstilling. Arkitekten havde oprindeligt planlagt en enklere udsmykning af portalen (fig. 14), men da Ministeriet tildelte pastor Emil Koch en tjenstlig irettesættelse for offentligt at have kritiseret dets beslutninger, skænkede menigheden Emil Koch et beløb til kirkens udsmykning, som brugtes til indkøb af de flankerende relieffer. Denne del af udsmykningen fik derfor tilnavnet »Emil Kochs næse«.¹⁴

Fig. 4. Hovedindgangen med Thomas Bærentzens relieffer. Henrik Wichmann fot. 1997. - *The main entrance with Thomas Bærentzen's reliefs.*

Kirkens indre. Det tøndehvælvede kor er forsynet med apsis og åbner sig mod skibet i hele sin bredde. Apsiden flankeres af døre til sakristi og depotrum, og koret belyses af et enkelt stort vindue i hver sidevæg. Adskillelsen mellem kor og skib markeres af et hævet gulvniveau og en lav korsranke, der gennembrydes af et trappeforløb på fem trin. Skranken stod oprindeligt noget længere tilbage, men ved en udvidelse af koret i 1939 flyttedes den omtrent en meter frem, og trappen gjordes bredere.¹⁵ De nuværende trin af Ølandssandsten blev sandsynligvis lagt ved den lejlighed. De fire *søjlehoveder* på gelænderet, hugget af Axel Poulsen, blev opsat 1924 på arkitekt Jacobsens initiativ som erstatning for et sæt med en enklere korsdekoration.¹⁶ Over korsskæringen er et kuppelhvælv, i hvis top der findes et nu blændet vindue. Begge korsarme har et enkelt tøndehvælv og tregruppevindue i gavlvæggen, mens skibet består af tre tøndehvælvede fag med enkeltvinduer i sidevæggene. Over våbenhuset i kirkens nordøstre ende er indrettet et pulpitur med tre rundbuede åbnin-

ger mod kirkerummet. Gulvene er lagt af gule teglklinker, trægulv under stolestaderne.

Ombygninger. Lokalet i indgangspartiets nordre del, der nu benyttes som venteværelse og legerum, fungerede som ligkapel, indtil en tilbygning nordvest for kirken med sakristi og nyt ligkapel opførtes 1917-18. Ved samme lejlighed indlagdes elektricitet.² Efter en ombygning i 1975, hvor også dette ligkapel nedlagdes, anvendes begge lokaler i tilbygningen som møde-
17
rum.

Opvarmning. De to oprindelige kaloriferer blev 1939 erstattet af et centralvarmeanlæg, og der opsattes 40 radiatorer.¹⁵

Vægmalerier. 1) Ved kirkens opførelse forsynedes ribberne med en enkel, kalkmalet udsmykning (fig. 12), som overkalkedes i sommeren 1924.¹⁸ Versalindskrift ved kuplens rand: »Herren han har besøgt sit folk. Natten hun blev til morgen. Menneskens søn: Gud Faders tolk. Slukket nu har al sorgen«, blev dog bevaret.

2) 1917 udførte Anna E. Munch nogle fresker i menighedshuset. Ved ombygningen i 1975 blev

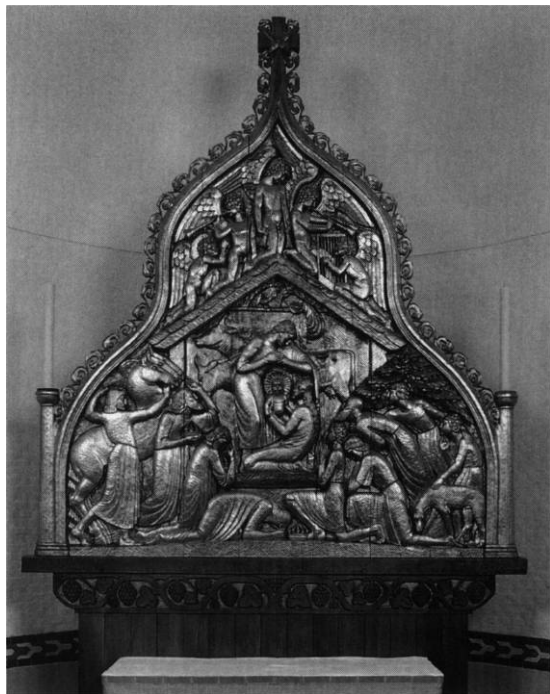

Fig. 5. Altertavle udført af Axel Poulsen 1918. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Altarpiece by Axel Poulsen, 1918.*

Fig. 6. Indre, set mod syd. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Interior to the south.*

en væg nedrevet, og en fremstilling af Ansgar reddedes fra destruktion ved at blive trukket af. Billedet¹⁹ er nu ophængt i østre korsarm over døren til menighedslokalerne.

3) 1935 godkendtes udkast til en dekoration omkring alternichen af Niels Skovgaard, og freskerne udførtes det følgende år.²⁰ Motivet, Den velsignende Kristus med de syv lysestager, flankeret af engle, er holdt i meget lyse og klare farver (jfr. fig. 6).

Inventaret stammer hovedsagelig fra kirkens opførelse 1901-02, og såvel det samtidige inventar som enkelte senere anskaffelser er tegnet af arkitekt Niels Jacobsen.

Alterpartiet. Det oprindelige *†alterbord* stod op mod apsidens bagvæg og var forsynet med et *†retabel* og et *†krucifiks* (jfr. fig 12). 1918 rykkedes det nuværende *alterbord* ud fra væggen og opstilledes i apsidens. Den smalle træplade, 215x66 cm, hviler på i alt seks firkantede træpiller, hvoraf de fire er placeret fortil. Årsagen til flytningen var anskaffelsen af kirkens nuværende *altertavle* (fig. 5), 1918, afeg. ca. 330x300 cm, skåret af Axel Poulsen, hvis signatur findes på bagsiden. Ifølge en indskrift er stykket skænket af Dagmar Dæhnefeldt. Overkanten af tavlen, formet som en tilspidset trekløverbue, er forsynet med krabber, der i toppen ender i et kors. I hver side er en udskåret lysestage, og under billed-

Fig. 7. Alterkande nr. 1 med tilhørende bakke. Begge udført 1895 af henholdsvis Peter Hertz og Westergaard. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Wine jug no. 1 with matching tray. Both made in 1895 by Peter Hertz and Westergaard respectively.*

fremstillingen en frise med drueranke. Midt i det centrale relief løfter den knælende Maria det glorieprydede Jesusbarn, således at det er i tavlens centrum. Bagved ses den bedende Josef samt staldens dyr. I venstre side ses de tilbedende konger med heste og en stald dreng, i højre side hyrderne. Topfeltet udfyldes af musicerende engle. Motiverne er udført i højt relief med næsten fritskårne, langstrakte figurer. Tavlen indbragte 1918 kunstneren billedhugger F. Hertzogs pris.²¹ 1926 blev tavlen forgyldt,²² og 1940 undersøgtes, hvad det ville koste at forgyldte soklen.²³ Renoveret 1977.²⁴

Altersølvet (fig. 8) stammer fra kirkens indvielse og er stemplet med mestermærke for L. Grønlund, Odense, Københavnsmærke 1902 og gardeinmærke for Simon Groth. *Kalk*, 24,5 cm høj, med graveret indskrift på foden: »Til minde om Pastor dr. Ludvig Helveg. Ansgars Kirke.« *Disk*, 17,5 cm i tv.m., *Oblatæske*, 7 cm høj og 12 cm i tv.m., med hvælvet låg og versalindskriften: »Ansgars Kirke 1902«.

Alterkander. 1) (Fig. 7), 1895, 38 cm høj, med graveret dyreornamentik i nordisk stil. Ifølge indskrift »Skænket til Ansgars Kirke i Odense 1902 af Dyrslæge Hans Sørensens efterladte Hustru og Børn«. Af en anden indskrift fremgår, at kanden oprindeligt var givet til dyrlægen »som taknemmelig Erindring fra en Kreds af Elever på Landbrugsskolen i Odense for Aarene 1855-1895«. Stempler under bunden: mestermærke for Peter Hertz, Københavnsmærke 1895 og gardeinmærke for Simon Groth. Tilhørende *bakke*, 17 cm i tv.m., med tre kuglefødder og dekoreret fane. Indskrift og stempler som kanden, dog er mesterstemplet Westergaard. 2) Af porcelæn, fra Bing & Grøndahl. Sort med forgyldte kanter og guldkors på korpus. 3) 1926, 28,5 cm høj. Pæreformet korpus på cirkulær fod og med opretstående kors på låget. Stempler under bunden: mestermærke CMC, for C. M. Cøhr, Fredericia, Københavnsmærke 1926 og gardeinmærke for Christian Frederik Heise.

Alterstager, 53 cm høje. - Syvarmet *stage*, 63 cm høj.

Messehagler. Foruden en ældre afrodt fløjlfinde fem nyere i de liturgiske farver. Af disse er nr. 1-3 købt gennem Dansk Paramenthandel: 1) violet, med striber i hvid, sort og sølv og tre små kors på ryggen, 2) hvid med et blåt gaffelkors og Jesumonogram i guld, 3) rød med gyldent gaffelkors, 4) rød med gaffelkors, mærket »Annemette, dansk design«, 5) grøn med broderet ryggkors i guld, uden mærke.

Fig. 8. Altersølv udført 1902 af L. Grønlund, Odense. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Altar plate made in 1902 by L. Grønlund of Odense.*

Fig. 9. Prædikestol udført 1902 af M. H. Ploug efter tegning af Niels Jacobsen. Henrik Wichmann fot. 1997. - Pulpit made in 1902 by M.H. Ploug after a drawing by Niels Jacobsen.

Alterskranker. 1) Den oprindelige skranke (jfr. fig. 12) var halvcirkulær og forsynet med udskåren dekoration af cirkelslag og kors. Fjernet 1918 og henlagt på loftet over menighedshuset. 2) 1918 (jfr. fig. 6), tresidet, med jerntræmmer mellem tilhugne egeplanker og frise med udskåren vinranke under håndlisten. Udvidet 1939.²⁵

Døbefont, af granit, 86,5 cm høj og 62 cm i tv. Den ottekantede kumme er forsynet med palmetbort. Leveret 1902 af Wienbergs Stenhuggeri.²⁶

Dåbsfad, af messing, 50 cm i tv. Fanen er dekoreret med drevne bølgelinjer og medaljoner med kristne symboler. I bunden et felt med fire hjerter omgivet af cirkelslag.

Dåbskande, forsølvet, 32 cm høj medregnet duen på låget. På korpus en indgraveret fremstilling af Thorvaldsens dåbsengel.

Korbuekrucifiks, af eg, skænket 1941 af grosserer F. Rasmussen og hustru. Den legemsstore figur er skåret af Robert Rasmussen, Odense, efter en tegning af Rembrandt.²⁷ Ophængt på sydvestvæggen i østre korsarm (jfr. fig. 6).

Prædikestol (fig. 9), af Bremersandsten. Kurven består i dag af fire fag, der hviler på tre søjler. Leveret 1902 af sten- og billedhugger M. H. Ploug.²⁶ Ved udvidelsen af koret i 1939 fjernedes et panel-fag og en søjle, som oprindeligt bar en gangbro frem til prædikestolen.²⁸

En *†lydhimmel* af teaktræ (fig. 12) blev leveret 1902 fra Gustav Karstens møbelfabrik.²

Dørfløjene mellem våbenhus og skib fornyedes 1952 efter tegning af Viggo Bertram Jacobsen, som ligeledes har skåret de to relieffer: Ansgar døber en voksen mand, og Ansgar lader en kvinde drikke af kalken.²³

Orgel, 1972, med 29 stemmer, tre manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå.

Hovedværk

Quintatøn 16'
Principal 8'
Rørfløjte 8'
Oktav 4'
Spidsfløjte 4'
Oktav 2'
Mixtur V-VI
Trompet 8'

Rygpositiv

Rørgedakt 8'
Principal 4'
Gedaktfløjte 4'
Waldfløjte 2'
Sesquialtera II
Scharf III
Dulcian 8'
Tremulant

Brystværk

Gedakt 8'
Rørfløjte 4'
Principal 2'
Nasat I 1/3'
Cymbel II
Regal 8'
Tremulant
Svelle (trinbetjente låger)

Pedal

Principal 16'
Subbas 16'
Oktav 8'
Gedakt 8'
Oktav 4'
Mixtur IV
Fagot 16'
Trompet 8'

Kopler: RP-HV, BV-HV, HV-P, RP-P, RP 4'-P, BV-P.

Tremulanter for RP og BV.

Orglet (jfr. fig. 11) er bygget af lys eg efter tegninger af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen. Det centrale orgelhus med spillebord, hovedværk og brystværk flankeres af to pedalluse; rygpositivets hus er indfældet i den samtidige pulpiturbrystning. På nordøstpulpituret.

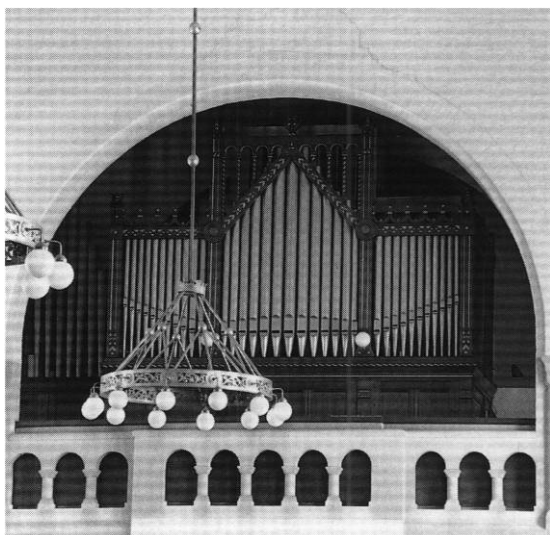

Fig. 10. †Orgel, 1903. Piberne fra Bombarde 16', som ses tv., tilføjedes 1927. Foto i Ebbe Lehn Petersens arkiv. - †*Organ, 1903. Pipes from Bombarde 16', shown on the left, were added in 1921.*

†*Orgel*, 1903, med 14 stemmer, to manualer og pedal, bygget af A. H. Busch & Sønner, København.²

Manual I

Bordun 16 Fod
Principal 8 Fod
Rørfløite 8 Fod
Salicional 8 Fod²⁹
Oktav 4 Fod
Oktav 2 Fod
Trompet 8 Fod

Manual II

Violinprincipal 8 Fod
Gedackt 8 Fod
Fugara 8 Fod³⁰
Fløite 4 Fod
Svelle

Pedal

Subbas 16 Fod
Principalbas 8 Fod
Gedacktbas 8 Fod

Manualomfang: C-f'''; pedalomfang: C-d'. Manualkoppel. Pedalkoppel. Mekanisk aktion.

1927 ombyggede Eggert Froberg, Odense, orglet til pneumatisk aktion og udvidede samtidig

dispositionen til 21 stemmer og to transmissioner (markeret med *):³¹

Manual I	Manual II	Pedal
Bordun 16'	Violinprincipal 8'	Subbas 16'
Principal 8'	Gedakt 8'	Bordunbas 16'*
Rørfløjte 8'	Salicional 8'	Principal 8'
Dolce 8'	Vox celeste 8'	Gedakt 8'
Oktav 4'	Fløjte 4'	Oktav 4'
Gemshorn 4'	Quint 2 2/3'	Bombarde 16'
Mixtur IV	Spidsfløjte 2'	
Trompet 8'*	Trompet 8'	
	Obo 8'	
	Klokkespil	
	Svelle	

5 kopler, 1 frikombination, generalcrescendo, automatisk pedalomveksling.

Ved en omdisponering 1952 udskiftede Froberg nogle af orglets dybtklingende stemmer med lysere, barokprægede registre.³²

Manual I

Bordun 16'
Principal 8'
Groggedakt 8'
Oktav 4'
Gemshorn 4'
Oktav 2'
Mixtur 2 2/3-1 1/3'

Manual II

Rørfløjte 8'
Quintatøn 8'
Principal 4'
Dækfløjte 4'
Quint 2 2/3'
Spidsfløjte 2'
Terts 1 3/5'
Obo 8'
Trompet 4'
Svelle

Pedal

Subbas 16'
Bordunbas 16'*
Principal 8'
Oktav 4'
Rauschquint 2 2/3'-2'
Bombarde 16'
Trompet 4'*

Facaden (fig. 10), tegnet af Niels Jacobsen, havde tre pibefelter samt en overbygning med arkadeformede åbninger. Efter 1927 indgik de største piber fra Bombarde 16' i facadeopbygningen, opstillet bag et panel i forlængelse af det nordvestre pibefelt. Skænket af generalkonsul Valdemar Faber, London.³³ På nordøstpulpituret.³⁴

Fig. 11. Indre, set mod nord. Henrik Wichmann fot. 1997. - Interior to the north.

Lysekronerne er leveret af gørtler Grønning.²⁶ 1977 istandsattes de fire, mens en femte henlagdes på loftet. I forbindelse hermed erstattedes de oprindelige glaskupler med nedadvendte armaturer: Alvar Aalto's stor dobbeltcylinder.³⁵

Tårnur med fire viserskiver, skænket af Odense Byråd og fremstillet af urmager Lund.³⁶

Klokker. 1962 skænkede grosserer Wichmann tre malmklokker, støbt hos Petit & Fritzen i Holland, stemt i A, H og D.³⁷ På halsene indskrift med præstens, kirkeværgens og menighedsrådsformandens navne. 1) 90 cm i tv. Indskrift på legemet: »Ansgars kirke 1. søndag i Advent 1962. Skænket af Grosserer A. G. Wichmann og hustru Marie f. Pedersen. Vi love vi prise og takke dig. Al Æren skal dig tilhøre. O Herre Gud Fader i Himmerig. For Kærlighed du

os mon gøre«. 2) 80 cm i tv. Indskrift på legemet: »Pastor Jørgen Wichmann. Læge Robert Wichmann. O Jesu Krist Guds Søn Guds Lam. Som vil os Himmerig give. Du tog vor Skyld og bar vor Skam. Vor Sjæl at holde i live«. 3) 67 cm i tv. Indskrift på legemet: »Annelise Petersen, født Wichmann. O Helligaand vor Trøstermand. Som os vil Sandheden lære. Hjælp os at blive i Naadens Stand. Og leve vor Fader til Ære«.

†*Klokker.* I inventariet 1933 nævnes, at de to klokker, der var støbt 1902 på De Smithske Støberier, havde indskrifterne: »Lysets Børn og dem, der famle i Mørke bedrøvede, trætte, forvildede, i Verdens Klogskab hildede. Alle til Lys til Liv og til Glæde! Lyt til min Kalden kom ind og tag Sæde«.³⁸

KILDER OG HENVISNINGER

LAFyn. *Odense Ansgar kirkeinspektions arkiv.* Forhandlingsprotokol. 1898-1904. - Diverse dokumenter vedr. kirkens opførelse og tilbygninger. 1900-1917. - Regnskab over kirkens opførelse. 1901-04. - *Odense købstads provstearkiv 1841-1970.* Korrespondance. 1899-1905. - *Den kgl. bygningsinspektors arkiv.* Sager vedr. kirkebygninger på Fyn. O.1896-1915. - *Kirkeinspektoratet.* Diverse tegninger. - *Tegningsarkiv (provster).* (Heri N. P. Jensens projekt).

Ved embedet. *Ansgars menighedsrådsarkiv.* Synsprotokol. 1933-87. - Synsprotokol. 1988-(96). - Tegninger og skitser af Niels Jacobsen, bl.a. forarbejder og ændringsforslag. u.å.

Stadsarkivet. *Byggesager.* 91/1901 (bl.a. flere tegninger vedr. kirkens opførelse). - 275/1916-17 (vedr. det nye kapel).

NM. *Indberetninger.* Jens Johansen 1986 (altertavle). - *Antikvarisk-Topografisk Arkiv.* Belysningsplan 1977.

Litteratur. »Ansgars kirke i Odense«, *Arkitekten* 1903-04, 245-48. - *Ansgars kirke i Odense 1902 - 30. november - 1952*, udg. af menighedsrådet, 1952. - [E.] Pontoppidan Thyssen (udg.), *Ansgars Kirke i Odense 1902-27*, Odense 1927.

Beskrivelse ved Sven Rask og Ole Olesen (orgler). Redaktionen afsluttet 1999.

NOTER

¹ *Odense Byraads Forhandlinger* 1898, 26.

² LAFyn. *Odense Ansgar kirkeinsp.ark.* Div. dok.

³ Jfr. korrespondance i LAFyn. *Odense købst. provsteark. 1841-1970*, fra perioden 5. febr. til 7. april 1900, samt fremstillingerne hos A.J. Rud, *Emil Koch. En Odensepræst skildret af en Ven.* Odense 1935, 127-34, og Hans Øllgaard, *Odensepræsten Emil Koch*, Kbh. 1970, 64ff.

⁴ Efter flere ansøgninger blev tilladelsen givet 11. juli 1900. LAFyn. *Odense købst. provsteark. 1841-1970.* Korresp.

⁵ *Odense Byraads Forhandlinger.*

⁶ Jfr. note 2. Efter brugen skænkedes disse inventarstykker 1904 til den danske frimenighed i Åbenrå, for hvem Niels Jacobsen opførte S. Jørgens kirke 1903-04.

⁷ Jfr. note 2. Fonten stammede sikkert fra Gråbrødre hospitalskirke, da det var den eneste font i Møntergårdens samling på dette tidspunkt (jfr. s. 1572).

⁸ LAFyn. *Tegningsark.*

Fig. 12. Indre, set mod sydvest. Fot. senest 1904. I menighedsrådets arkiv. -Interior to the south-west.

⁹ *Odense Byraads Forhandlinger* 1902, 55ff.

¹⁰ Ved embedet.

¹¹ Det fandtes navnlig uheldigt, at midtpartiet over korskæringen var så lavt, at tagfladerne ville skære hinanden. LAFyn. *Den kgl. bygn.insp. ark.* Sager vedr. kirkebyg. på Fyn.

¹² LAFyn. *Ansgar kirkeinsp.ark.* Forhandlingsprot.

¹³ *Kirkebladet* nov. 1970.

¹⁴ Jfr. Rud (note 3) 127-35.

¹⁵ *Kirkebladet* sept. 1939.

¹⁶ *Kirkebladet* sept. 1924. De oprindelige søjlehoveder ses på et ældre postkort i Møntergården.

¹⁷ *Kirkebladet* april 1975.

¹⁸ *Kirkebladet* sept. 1924.

¹⁹ Signeret AEM 1917.

²⁰ *Kirkebladet* okt. 1935 og maj 1936. Inden freskopudsningen kunne påføres væggene, måtte de beklædes med kork, trådnat og en grundpuds.

²¹ Weilbach, *KunstLeks* 4. udg.

²² *Kirkebladet* sept. 1924. I forbindelse hermed flyttedes den ca. 1 m tilbage.

²³ Ved embedet. *Menighedsrådsark.* Synsprot.

²⁴ Indb. i NM.

²⁵ *Kirkebladet* juni og sept. 1939.

²⁶ LAFyn. *Ansgar kirkeinsp.ark.* Rgsk.

²⁷ *Kirkebladet* juni og sept. 1968.

²⁸ Det oprindelige arrangement kan ses på et foto fra

1932 i Møntergården, HerlufLykke neg. nr. 182.

²⁹ Salicionalen havde fælles bas med Rørfløite 8 Fod C-H.

³⁰ Fugaraen havde fælles bas med Gedackt 8 Fod C-H.

³¹ *Organist- og Kantorebderne*, 4. udg. 1944.

³² *Organist- og Kantorebderne*, 5. udg. 1953.

³³ *Ansgars kirke i Odense 1902-21*.

³⁴ Busch-orglet omtales i Georg Fjelrad, »Orgler, jeg kendte«. *Orglet* 1, 1975, 17-30.

³⁵ NM. *Korresp.ark.*

³⁶ *Odense Byraads Forhandlinger* 1902, 72.

³⁷ *Kirkebladet* febr. og maj 1963.

³⁸ *Ansgars Kirke i Odense 1902-21*, 12.

ODENSE • ANSGAR'S CHURCH

ENGLISH SUMMARY

The complex consists of the church, built 1901-02, and a building added in 1917-18 north-west of the chancel. Both by the architect Niels Jacobsen.

A committee had endeavoured as from 1898 to raise funds for the erection of a church on the

former market place at the corner of Sønder Boulevard and Kirkegårds Allé, where it would enhance this point of entry to Odense. In March 1900 the architect Niels Jacobsen offered to submit plans and drawings for the new church, and eighteen months later building works were be-

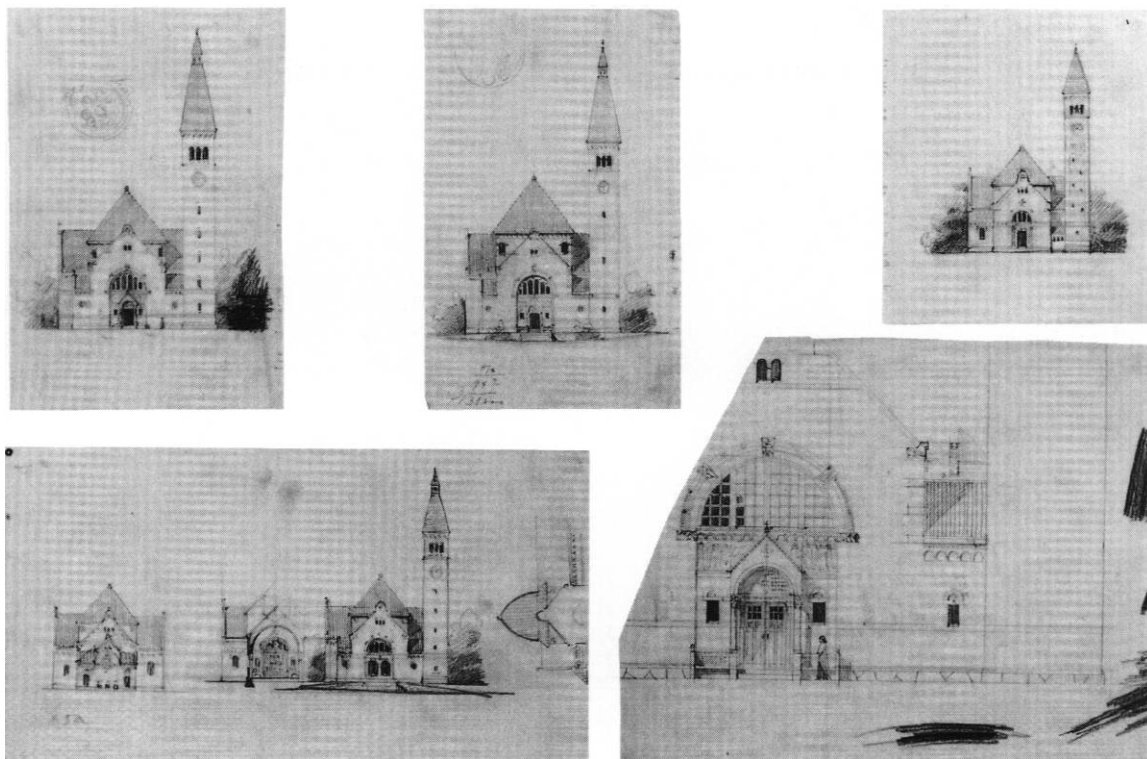

Fig. 13. Udkast til kirkebygningen tegnet i foråret 1900 af Niels Jacobsen (s. 1591). I menighedsrådets arkiv. - Proposal for the church building drawn in the spring of 1900 by Niels Jacobsen.

gun. The church is cruciform in plan and after the Byzantine and late Romanesque styles, with heightened central part and a wide entrance area, to which is added a 45 m tall belfry. Two *reliefs* (fig. 4) above the main door are the gift of the then vicar, Emil Koch. Like the other enrichments to the fabric these are by Thomas Bærentzen in collaboration with the architect. The motifs the Expulsion of Adam and Eve from the Garden of Eden, and the Blessed received at the heavenly gates combine with Christ the Judge as an unusual Last Judgement representation on the tympanum in the triangular gable. In 1939 the chancel was enlarged by moving the chancel rail forward, and the stairs were widened (cf. figs. 6 and 12). Apart from this the building is largely unchanged.

Mural paintings. 1) 1902, mainly comprising a decoration on vault ribs (cf. fig. 12), but also an inscription by the edge of the cupola. Most of this decoration was whitewashed in 1924. 2) 1917, frescoes by Anna E. Munck in the parish hall. During alterations made in 1975 a fresco of Ansgar was peeled off and now hangs above the

door in the east transept. 3) 1935-36, frescoes by Niels Skovgaard round the altar niche.

The furniture is mainly from the time the church was built. The *altarpiece* (fig. 5), carved in oak by Axel Poulsen was donated in 1918 by Dagmar Dæhnefeldt. In 1926 most of it was gilded. *Wine jug* (fig. 7), 1895, with engraved animal ornament in the Nordic style. Originally given by students at the Agricultural College in Odense to the veterinarian, Hans Sørensen, and presented by the latter's family to the church in 1902. *Font* of granite. The octagonal basin has a palmette border. Supplied in 1902 by the stonemasons Wienberg Stenhuggeri. *Pulpit* (fig. 9) of Bremer sandstone, supplied in 1902 by M. H. Ploug, stonemason and sculptor. In 1939 the panelling and column supporting a walkway leading to the pulpit were removed. The *leaves of the door* between the porch and the nave were renewed in 1952 after the design of Viggo Bertram Jacobsen, who has also carved the two reliefs depicting Ansgar baptising an adult man, and Ansgar letting a woman drink from the chalice.

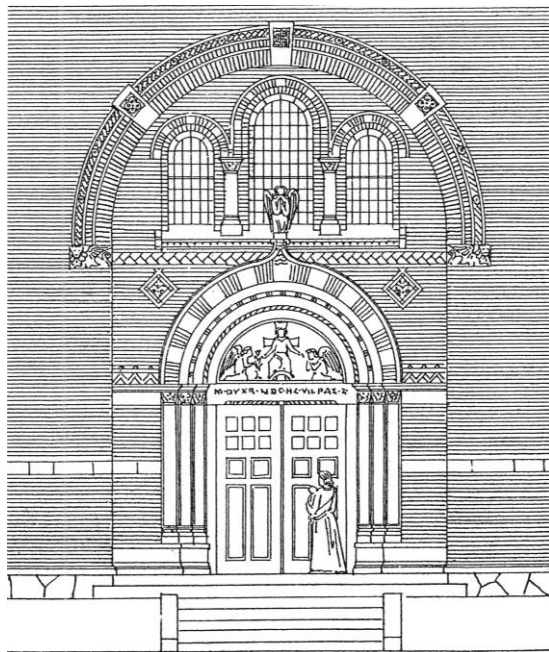

Fig. 14. Udsnit af facadetegning med den oprindeligt planlagte udformning af hovedindgangen (s. 1591). Tegning af Niels Jacobsen, november 1900. I Stadsarkivet. - Section of the elevation showing the original design of the main entrance.